

Forskningsrapport

Huvudsökande:

Anna Efverman

Docent i vårdvetenskap, Högskolan Gävle

Frågeställning:

Kan positiv kommunikation och förväntningar påverka illamående under cytostatikabehandling?

Tre frågor till Anna:

Hur kan resultatet av er forskning hjälpa patienterna, rent konkret?

Över hälften av de cytostatikabehandlade patienterna fick inget illamående någon gång under hela cytostatikabehandlingen och de med mer positiva förväntningar mådde mindre illa. Patienter som fick läkemedel mot illamående av personal som betonade de positiva effekterna fick mer positiva förväntningar och självskattade mer positivt att illamåendebehandlingen de fått är effektiv. Eftersom mindre illamående var relaterat till bättre livskvalitet och funktion i dagliga livets aktiviteter är det betydelsefullt att media och vården förmedlar den mer positiva bilden av dagens moderna effektiva illamåendebehandling under cytostatikabehandling.

Hur viktigt har stödet från Bröstcancerförbundet varit för er forskning?

Stödet från Bröstcancerförbundet har varit helt avgörande för att lyckas genomföra forskningen med så bra kvalitet att resultatet gör skillnad för bröstcancerbehandlade personer.

Att genomföra forskning om effekten av aspekter av själva vårdandet, så som personalens kommunikation och patientens förväntningar, är komplext och kräver forskningsfinansiering. Tack vare att Bröstcancerförbundet trodde på projektets potential kom projektet ända i mål.

Vad vill du hälsa alla Bröstcancerförbundets givare?

Ett innerligt tack till Bröstcancerförbundets givare, just Ditt bidrag leder till forskning som gör stor skillnad för bröstcancerbehandlade personer!

Fördjupning för dig som är intresserad av att läsa mer, finns på efterföljande sidor.

Akupunktur och positiv kommunikation som komplement till läkemedel mot cytostatikainducerat illamående och kräkningar, för bättre livskvalitet vid bröstcancer: en randomiserad kontrollerad studie

Projektets målsättningen var att i förlängningen bidra till god behandling av cytostatikainducerat illamående och kräkningar och på så sätt bidra till bättre livskvalitet under cytostatikabehandling mot bröstcancer. Genom att utvärdera de olika komponenterna av illamåendebehandlingen, de specifika behandlingskomponenterna respektive de ospecifika komponenterna i form av behandlingsförväntningarna drivna av kommunikationen mellan vårdpersonal och patient, bidrar det genomförda projektet med ny viktig kunskap som bidrar till förbättrad vårdkvaliteten vid illamåendebehandling under cytostatikabehandling mot bröstcancer.

Resultatet har utmynnat i vetenskapliga publikationer, ingående i projektets doktorand Ylva Widgrens doktorsavhandling som inlämnas till tryck december 2025 inför disputation februari 2026 vid Högskolan i Gävle. Slutsatserna och vilka implikationer de medför för bröstcancervård och annan cancervård samt för fortsatt forskning har spridits i en populärvetenskapliga publikation i lokala bröstcancerföreningens tidskrift Mariabladet, på vetenskapliga konferenser, bland annat MASCC/JASCC/ISOO Annual Meeting 2023 i Nara i Japan, juni 2023 och genom föredrag och seminarier i hälso- och sjukvården, patient- och anhörigföreningar och andra intressenter i omgivande samhället.

Denna spridningsdel är en viktig del av projektet; eftersom så många kvinnor berörs av bröstcancer på något sätt under livets gång och cytostatikabehandling förknippas med en förväntan om illamående och kräkningar som biverkan. Efter detta projekts genomförande är det viktigt att fortsätta sprida kunskapen i bröstcancervården om att de flesta som behandlas i dagens moderna vård är mycket nöjda med sin illamåendebehandling och att positiva behandlingsförväntningar i sig kan vara hjälpsamma för att förebygga illamående. Här återrapporteras projektets tre stora delar.

Projektets del 1, effektutvärdering

Bakgrund: Det saknas kunskap om huruvida vårdpersonal, genom sin kommunikation, kan förstärka positiva behandlingsförväntningar och påverka cytostatikabehandlinginducerat illamående och kräkningar (CINV).

Syfte: Att undersöka om positiv kommunikation om antiemetisk behandling förbättrade behandlingsförväntningar och minskade CINV hos patienter som genomgår cytostatikabehandling mot cancer.

Patienter och metoder: I denna randomiserade kontrollerade studie fick 198 patienter ($58 \pm 11,0$ år gamla, 87 % kvinnor) som erhöll neo-/adjuvant hög- eller måttligt emetogen cytostatikabehandling för bröstcancer (75 %), kolorektal cancer (21 %) eller urinblåsecancer (4 %) slumpmässigt neutral eller positiv kommunikation från vårdpersonal enligt en validerad kommunikationsmodell angående effekterna av den antiemetiska behandlingen, dvs. standard antiemetisk vård (SAC), eller SAC i kombination med skenakupunktur eller verumakupunktur. Primärt utfallsmått var genomsnittlig illamåensintensitet under dag 1–5 efter cytostatikabehandling.

Resultat: Gruppen som helhet som fick neutral kommunikation skilde sig inte i illamåendeintensitet dag 1–5, medel $21 \pm 22,2$ millimeter på Visuellt Analog Skala (VAS), jämfört med gruppen som fick positiv kommunikation, medel $18 \pm 21,1$ millimeter ($p = 0,345$), inte heller i förekomst av kräkningar. Det fanns en icke-signifikant tendens att gruppen som fick positiv kommunikation i kombination med SAC upplevde mindre försämring av illamående dag 1–5, $11 \pm 20,4$, jämfört med den neutrala

kommunikationsgruppen, $20 \pm 21,0$ ($p = 0,093$). Efter interventionen uttryckte gruppen som fått positiv kommunikation vid SAC mer positiva självskattningar av att den antiemetiska behandlingen varit effektiv ($82 \pm 15,1$, $p = 0,009$) jämfört med de andra grupperna (varierande $63 \pm 29,4$ till $75 \pm 20,1$). Gruppen som fått positiv kommunikation vid SAC fick också mer positiva behandlingsförväntningar för dag 1–5 ($82 \pm 15,1$ millimeter VAS, $p = 0,032$) än övriga (varierande 63 ± 26 till $74 \pm 19,4$). Patienter som förväntade en ökad risk för illamående upplevde högre illamåendeintensitet dag 1–5 ($34 \pm 25,4$) än de som förväntade liknande ($18 \pm 17,2$) eller mindre risk ($11 \pm 16,9$) än andra ($p < 0,001$). Deltagare som inte upplevde illamående hade en större förändring i behandlingsförväntan dag 1–5 (9 ± 22 mm VAS) än de som upplevde illamående ($-1,5 \pm 17,3$, $p = 0,002$).

Slutsats: Positiv kommunikation minskade inte CINV vid antiemetisk akupunktur, men vid enbart standard antiemetisk vård tenderade positiv kommunikation icke-signifikant att minska illamåendeintensiteten och påverkade positivt självskattningar av att behandlingen var effektiv. Positiv kommunikation stärkte effektivt behandlingsförväntningarna hos patienter som fick standard antiemetisk vård, men inte hos dem som fick antiemetisk akupunktur. Patienter som själva förväntade sig högre illamånderisk upplevde mer illamående, och patienter som inte utvecklade illamående ökade sina behandlingsförväntningar mer än andra. Detta antyder att vårdpersonal och media kan överväga att ge mer information om effektiv antiemetisk behandling i modern cancervård, för att skapa mer positiva behandlingsförväntningar hos patienter som ska påbörja cytostatikabehandling.

Projektets del 2, longitudinell beskrivning av relationen mellan illamående och livskvalitet i modern cytostatikabehandlingsvård

Syfte: Att undersöka illamåendets intensitet och tillfredsställelse med antiemetisk behandling över tid, att studera sambandet mellan illamående, hälsorelaterad livskvalitet (HRQoL), dagliga aktiviteter och sjukfrånvaro hos patienter som får cytostatikabehandling mot cancer, samt att utforska patienters egenvårdsstrategier mot illamående, inklusive faktorer som förutsäger eller är associerade med användning av egenvård.

Metoder: Denna longitudinella prospektiva studie inkluderade 198 patienter med bröst-, kolorektal- eller urinblåsecancer som fick neo-/adjuvant hög- eller måttligt emetogen cytostatikabehandling. Data samlades in via frågeformulär vid fyra tidpunkter under cytostatikabehandlingsperioden.

Resultat: Akut illamående (första dygnet) förekom hos 64 (32 %) och fördröjt illamående hos 93 (47 %) av patienterna. $N=90$ (46 %) upplevde illamående någon gång under hela cytostatikabehandlingsperioden (illamåendeintensitet medel $32 \pm 27,7$ mm VAS under $5,9 \pm 1,44$ cykler). Illamåendeintensiteten nådde sin peak dag 5 (medel $22 \pm 24,8$) och återgick till baslinjenivåer dag 9 (medel $7 \pm 16,3$). Tillfredsställelsen med den antiemetiska behandlingen var median 80 (25:e–75:e percentilen 62–95) på en 100-millimeterskala. Patienter med illamående upplevde sämre HRQoL och daglig funktion, men inte mer sjukfrånvaro (97 % var helt sjukskrivna). Egenvård praktiserades av 109 (65 % av $n=167$ som lämnat data), vanligast genom fysisk aktivitet eller vila, och yngre kvinnor med bröstcancer praktiserade egenvård mer frekvent än äldre män med andra diagnoser.

Slutsats: Även om patienter med illamående rapporterade sämre HRQoL och daglig funktion var den övergripande tillfredsställelsen med antiemetisk behandling hög, och ungefär en fjärdedel upplevde inget illamående alls, vilket tyder på att illamående inte längre utgör en stor börda i modern cytostatikabehandlingsvård. Eftersom sjukfrånvaron inte skilde sig åt

trots sannolika variationer i arbetsförmåga relaterad till illamående, kan mer personcentrerad och flexibel sjukskrivning vara att föredra under emetogen cytostatikabehandling. Då äldre manliga patienter var mindre benägna att praktisera egenvård mot illamående behövs forskning om hur man effektivt kan stödja denna grupp i att använda evidensbaserade egenvårdsstrategier.

Del 3, fördjupad förståelse för kvinnor med bröstcancers erfarenheter under emetogen cytostatikabehandling

Syfte: Eftersom antiemetika har blivit mer effektiva och integrativa terapier såsom akupunktur används i kombination med antiemetika, kan personer som får cytostatika för cancer idag förvänta sig mindre emesis än tidigare. Det är sedan tidigare inte beskrivet om och hur personer som får moderna antiemetika under cytostatikabehandling upplever emesis. Syftet med denna studie var att beskriva erfarenheter av emesis hos personer som genomgår emetogen cytostatikabehandling och hur detta påverkar deras livskvalitet, vardagsliv och arbete. Ett ytterligare syfte var att beskriva synpunkter på betydelsen av behandlingsförväntningar och kommunikation med vårdpersonal under pågående cytostatikabehandling för cancer.

Metod: Femton deltagare (medianålder 62 år, n = 1 man och n = 14 kvinnor, med bröstcancer (n = 13) eller kolorektal cancer (n = 2)) som genomgick adjuvant eller neoadjuvant hög- eller måttligt emetogen cytostatikabehandling intervjuades individuellt. Därefter analyserades data med induktiv tematisk analys.

Resultat: Tre teman beskrev deltagarnas erfarenheter: *"Hela ditt liv påverkas, eller så fortsätter det som vanligt"*, vilket omfattade beskrivningar av att emesis begränsade vissa deltagares vardagsliv, medan andra inte upplevde någon emesis alls eller hade hittat sätt att hantera den. Överlag beskrev deltagarna att de var nöjda med sin antiemetiska behandling. *"Erfarenheter och förväntningar viktigare än information"* — deltagarna uppgav att de ville ha all information de kunde få om möjliga biverkningar av behandlingen, även om de ansåg att tidigare erfarenheter var viktigare än information för att skapa förväntningar kring behandlingsutfall. Deltagarna rapporterade att det var av största vikt att bli sedd som en unik person: *"Möt mig som jag är."* Detta skapar tillit till vårdpersonalen och en känsla av trygghet och säkerhet i situationen.

Slutsatser: Dessa resultat understryker betydelsen av personcentrerad vård och stöd i att skapa positiva behandlingsförväntningar. Framtida forskning efterfrågas kring de potentiella antiemetiska effekterna av positiv kommunikation som stärker positiva behandlingsförväntningar under emetogen cytostatikabehandling.

Vetenskaplig produktion

Vetenskapliga originalpublikationer

Larsson Fällman S, Widgren Y, Silén M, **Efverman A**. The Significance of Communication and Treatment Expectations in Cancer Care: An Interview Study With Cancer Care Practitioners. *Integr Cancer Ther*. 2025;24:15347354251370781.

Widgren Y, Fransson P, Englund E, **Efverman A**. Design of a Randomized Sham-Controlled Trial: Strengthening Positive Treatment Expectations Using a Communication Model for Maximized Antiemetic Effects of Acupuncture and Antiemetics During Emetogenic Neo-/Adjuvant Chemotherapy. *Integr Cancer Ther*. 2025;24:15347354251361464.

Widgren Y, Silén M, Wåhlin I, Lindberg M, Fransson P, **Efverman A**. Chemotherapy-induced Emesis: Experienced Burden in Life, and Significance of Treatment Expectations and

Communication in Chemotherapy Care. Integrative Cancer Therapies. 2023;22:15347354231217296.

Widgren Y, Fransson P, **Efverman A**. Acupuncture in Patients Undergoing Cancer Therapy: Their Interest and Belief in Acupuncture is High, But Few are Using It. Integrative Cancer Therapies. 2022;21:15347354221077277.

Övriga refereegranskade vetenskapliga publikationer och konferensabstract

Widgren Y, **Efverman A**. Self-management of chemotherapy-induced nausea and vomiting. Congress abstract and poster. Onkologidagarna 2025, Sundsvall.

Widgren Y, Silén M, Wåhlin I, Lindberg M, Fransson P, **Efverman A**. Patients' experiences of emesis and the significance of treatment expectations and communication during chemotherapy for cancer. Abstract MASCC/JASCC/ISOO Annual Meeting 2023. Support Care Cancer. 2023;31 (Suppl 1), 399, p. 9. <https://doi.org/10.1007/s00520-023-07786-4>.

Widgren Y, Fransson Y, **Efverman A**. Acupuncture in patients undergoing cancer therapy: few users although their high interest and belief in acupuncture. Abstract MASCC/JASCC/ISOO. Support Care Cancer 2022; 30 (Suppl 1):S1–S207.

Widgren Y, Fransson Y, **Efverman A**. Acupuncture in patients undergoing cancer therapy: few users although their high interest and belief in acupuncture. Abstract MASCC/JASCC/ISOO. Support Care Cancer 2022; 30 (Suppl 1):S1–S207.

Populärvetenskapliga population

Widgren Y, **Efverman A**. Många mår inte illa alls av sin cellgiftsbehandling – Att må väl av positiva behandlingsförväntningar. Mariabladet. 2025;1.